
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 658

О. В. Михайловська,
викладач**ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ**

Стаття присвячена проблемі регулювання ресурсного забезпечення видавничо-поліграфічної галузі на рівні країни. Визначено необхідність проведення моніторингу та запропоновано напрями поліпшення керованості процесами ресурсного забезпечення видавничо-поліграфічної галузі (ВПГ).

Ключові слова: ресурси, ресурсне забезпечення.

Е. В. Михайловская,
преподаватель**ПРОБЛЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ИЗДАТЕЛЬСКО-ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ**

Статья посвящена проблемам регулирования ресурсного обеспечения издательско-полиграфической отрасли на уровне страны. Определена необходимость проведения мониторинга и предложены направления улучшения управляемости процессами ресурсного обеспечения издательско-полиграфической отрасли (ИПО).

Ключевые слова: ресурсы, ресурсное обеспечение.

О. Mykhailovska,
lecturer**PROBLEMS OF RESOURCE MAINTENANCE REGULATION IN THE
PUBLISHING SPHERE**

The article is devoted to problems of resource maintenance regulation of the publishing sphere at the national level. The author defines the necessity to carry out the monitoring and presents the means to improve the regulation processes of resource maintenance in the sphere of printing and publishing.

Keywords: resources, resource maintenance.

Актуальність теми дослідження. У сучасних ринкових умовах суттєвою складовою процесу забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є ресурсний фактор, який чинить радикальний і комплексний вплив на сферу виробництва організації. Невирішеність проблем щодо формування ефективного ресурсного забезпечення, відсутність методик комплексної оцінки та прогнозування ефективності функціонування галузі в умовах ресурсних обмежень, недосконалість системи управління та використання власного ресурсного потенціалу доводять необхідність регулювання ресурсного забезпечення.

Постановка проблеми. Формування ефективного ресурсного забезпечення підприємств ВПГ можливе лише за умови макроекономічного регулювання та використання ресурсного потенціалу, що здатні забезпечити кон-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

курентні переваги українським підприємствам як на найближчу, так і на довгострокову перспективу.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. На даний час у статистичній документації не достатньо відстежуються показники ресурсного забезпечення ВПГ як на рівні України, так і на рівні окремих регіонів. У сучасних економічних дослідженнях простежуються лише загальні проблеми ресурсного забезпечення, аналізуються складові і сучасний стан розвитку ВПГ. У науковій літературі та інформаційних повідомленнях описується сучасний стан та основні напрямки розвитку ВПГ в Україні. Проте недостатньо приділено уваги питанням державної підтримки ресурсного забезпечення галузі. Не повною мірою вивчені фактори впливу на забезпечення ресурсами.

Аналіз досліджень і публікацій. Ресурсне забезпечення економічних систем широко досліджене у працях зарубіжних та вітчизняних економістів, таких як: Л. Абалкін, О. Алімов, В. Базилович, К. Макконел, В. Микитенко, К. Миско, С. Мочерний та ін.

Проблеми і перспективи розвитку видавничо-поліграфічної галузі досліджують такі вітчизняні науковці, як О. Афонін, Б. Дурняк, І. Копистинська, Є. Палига, І. Попов, М. Сенченко, М. Тимошик, І. Чиж, Л. Швайка, Ю. Швець, А. Штангрет та ін.

Постановка завдання. Для вирішення проблеми регулювання ресурсного забезпечення ВПГ необхідно дослідити методи регулювання галузі в цілому з подальшою розробкою напрямів поліпшення їх керованості. Необхідною умовою для цього є розкриття сутності функції регулювання.

Виклад основного матеріалу. Одним з факторів економічного зростання країни є обов'язковий розвиток національних промислових комплексів із ефективним виконанням функцій регулювання процесів ресурсного забезпечення. Комплексна успішність ВПГ зумовлюється ефективною діяльністю підприємств, які до неї належать, та забезпечує баланс дій механізму господарювання в державі. Значення галузі як складової національної економіки спонукає до формування її ресурсного забезпечення з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку національної економіки.

З огляду на нагальну необхідність активізації процесів ресурсного забезпечення національної ВПГ об'єктивним є визнати таке: державне управління видавничо-поліграфічним комплексом повинне виконувати ряд загальних функцій, направлених на підвищення ефективності керованої підсистеми [1]. Стосовно сучасних літературних джерел, що розглядають теоретико-методологічні засади дієвого стратегічного управління, можна зазначити, що суперечностей щодо ролі та змісту ключових його функцій не існує, однак дискусії щодо складу управління продовжуються. Прибічники американської моделі [2] визначають наступні основні функції управління: планування, організація, мотивація і контроль. Щодо вітчизняної моделі – дослідники не дійшли до єдиного висновку, який би визначав кількість функцій управління, тому в різних літературних джерелах вона коливається від чотирьох до восьми. Класифікація Стадника В. В. та Йохана М. А. виділяє чотири функції управління [3], Кузьміна О. Е. – шість [4], Мартиненком М. М. запропоновано сім [5], Хміль Ф. І. визначає до восьми функцій [6]. Дослідження теоретичних основ управління дає змогу стверджувати, що розвиток даного процесу можливий лише на засадах реалізації функцій планування, організації, контролювання і мотивування.

Підсистема регулювання ВПГ у рамках системи управління будується на відповідних теоретичних переконаннях. В економічній практиці кожна галузь підлягає регулюванню, базисними принципами котрого виступають неокласичні і кейнсіанські концепції та положення класичної політичної теорії, а результати

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

функціонування визначаються показниками ефективності спільних ринкових процесів.

Методи державного регулювання економіки класифікуються за двома ознаками: за формами впливу та засобами впливу [6, 7, 8, 9]. Дані методи використовуються в процесі державного регулювання ВПГ при формуванні й визначенні умов здійснення господарської діяльності та у сукупності повинні створювати такі умови, які б гарантували ефективну діяльність кожного підприємства, працівника і галузі в цілому (рис. 1). Однак, враховуючи значення продукції ВПГ, особливо книжкової, умови регулювання повинні відображати певні особливості та специфіку.

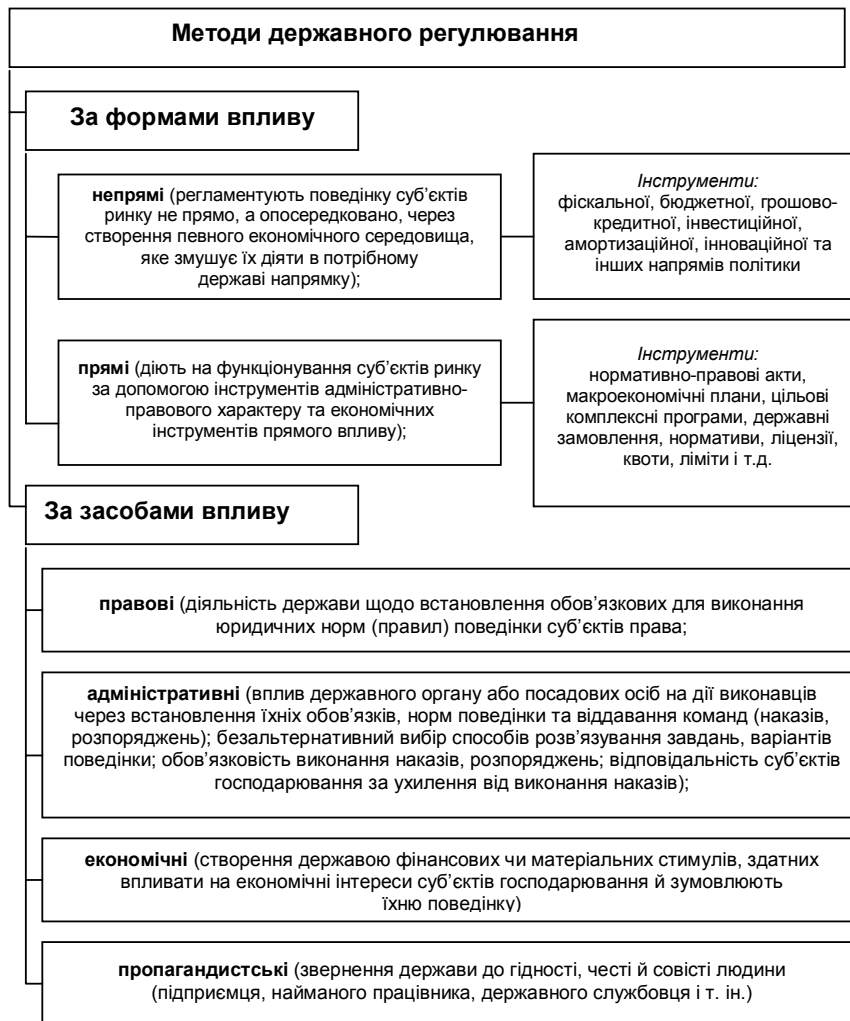

Рис. 1. Класифікація методів державного регулювання
Узагальнено автором на основі [7,8,9]

Регулювання, система якого досліджується у статті, слід формувати та розвивати у відповідності до національних економічних інтересів. Автори, які досліджували цю проблему, Швайка Л. А., Штангрет А. М. [10] одностайні у тому, що *державне регулювання видавничо-поліграфічної галузі* – це система

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

адміністративних економічних та правових заходів держави, спрямованих на розвиток ВПГ, відведення спаду виробництва, встановлення відносної рівноваги попиту і пропозиції, забезпечення умов для випуску конкурентоспроможної видавничої та поліграфічної продукції. У результаті досліджень зроблено висновок, що саме органи державного управління, тобто державне регулювання, визначають стратегію розвитку ВПГ країни та окремих регіонів. Зовнішній вплив держави на економіку галузі повинен носити компромісний характер задля ідеальної взаємодії з об'єктом управління.

Важливою для ВПГ є проблема обмеженої та недостовірної інформації про реальний стан внутрішніх та зовнішніх справ, оскільки в даному комплексі задіяні більшість недержавних підприємств, котрі не підпорядковуються органам галузевого управління. Невизначеність підходів до специфічного управління галуззю не дає змоги владі реалізувати поставлені завдання регулювання суб'єктів господарювання ВПК України.

На сучасному етапі господарювання для прийняття оптимізаційних рішень у сфері ресурсного забезпечення застосовуються порівняно нові методи економічних досліджень. Перш за все це пов'язано з несистематизованістю інформації, яка відображає процеси ресурсного забезпечення, а також її застарілістю, дубльованістю, неповнотою даних, що ускладнює практику прийняття оптимізаційних рішень. Для усунення даної проблеми з отримання достатньої інформації про соціально-економічне становище та динаміку подій конкретної країни або її складових необхідно зібрати та обробити відомості, які найповніше відбивають як соціальні, так і економічні зміни, піддаються систематизації, класифікації та узагальненню в кількісній формі. На погляд автора статті, найбільш ефективним способом вирішення поставлених завдань у сфері ресурсного забезпечення ВПГ України є організація моніторингу.

Важливою складовою механізму державного регулювання має стати система державної підтримки підприємництва, створення якої проголошується як запорука поліпшення стану в усіх сферах соціально-економічного життя суспільства. Економічний зміст державної підтримки полягає в розробленні та реалізації системи державних програм науково-технічного, ресурсного, фінансового, консультативного, кадрового та іншого сприяння [9].

Що стосується правового регулювання ВПГ, без наявності якого неможливий довгостроковий розвиток галузі, то в Законах, якими вона регулюється (Конституція України, Закони України «Про видавничу справу», «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації», «Про авторське право та суміжні права», «Про державну таємницю», «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні», Господарському кодексу України та в інших нормативно-правових актах) недостатньо враховується специфіка та особливості галузі.

Українську законодавчу базу, якою регулюються відносини у сфері видавничої справи, умовно можна поділити на дві групи: 1) загально-економічні закони, що торкаються умов створення та функціонування ВПГ; 2) специфічні законодавчі акти, що регламентують діяльність суб'єктів ВПК.

У Законі України «Про видавничу справу» визначені загальні засади щодо організації та впровадження видавничої діяльності, розповсюдження видавничої продукції, умови взаємовідносин учасників триєдиної складової видавничо-поліграфічного комплексу: видавців, друкарів, розповсюджувачів. У контексті проголошених Україною намірів увійти до Європейського Союзу на правах рівноправного члена слід зазначити, що окремі положення Закону «Про видавничу справу» суперечать загальним міжнародним тенденціям у галузі видавничого законодавства. Так, фахівці Центру розвитку видавничої справи при Інсти-

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

туті «Відкрите суспільство» (Будапешт, Угорщина) [11], які проводять постійний моніторинг змін чинного законодавства щодо видавничої справи у країнах Східної Європи та Середньої Азії, наголошують на принципових вадах українського закону. Наприклад, запровадження Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції, згідно з яким «розповсюдження видавничої продукції здійснюється після внесення розповсюджувача до Державного реєстру», а поліграфічне підприємство «приймає замовлення на виготовлення видавничої продукції за умови наявності у замовника документа про внесення його до Державного реєстру як суб'єкта видавничої справи», що, на думку зарубіжних фахівців, є елементами контролю за діяльністю видавця. Розвиток законодавчої бази повинен передбачати регулювання взаємовідносин не тільки інформаційної сфери галузі, а й забезпечувати ефективні відносини між усіма її елементами. Аналіз інформаційно-правового поля стосовно ВПГ в Україні наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні нормативно – законодавчі акти у сфері ВПГ України

Назва нормативно – законодавчого акту	Вплив на ВПГ України
1	2
Постанова Верховної Ради України «Про державний захист книговидання та преси в Українській РСР в умовах переходу до ринкової економіки» № 316/XII від 5 липня 1991 р. Втратила чинність у 1994 р.	Закріплював пільги щодо оподаткування видавничих і книготоргівельних організацій за умови, якщо література українською мовою та мовою національних меншин складає не менше 70 % від загального обсягу виробництва. Дані заходи сприяли активізації підприємницької діяльності у книговидавничій справі.
Указ Президента України №70 від 31 січня 1992 р. «Про комерціалізацію державної торгівлі та громадського харчування», чинний	Дозволив приватизацію державного об'єкта «Укркнига». Сподівання щодо економічної ефективності даного заходу не виправдались. Книготоргуючі організації було трансформовано в комерційні структури іншого профілю.
Указ Президента України №502/94 від 7 вересня 1994 р. «Про заходи щодо впорядкування цін на окремі періодичні видання», чинний	Періодичним виданням надавалися пільги, за рахунок чого здійснювалася їх підтримка. Книжкова продукція під дію даного указу не підпадала.
Закон Верховної Ради України №318/97 від 5 червня 1997 р. «Про видавничу справу», чинний	Введення в дію закону повинно було засвідчити відповідність державного регулювання галузі міжнародним документам і сприяти розвитку книговидання. Після зауважень експертів закон доповнили статтею 6 (надання пільг суб'єктам господарювання ВПГ в оподаткуванні продукції (книг) та преференцій у період приватизації майна галузі) і пунктом 3.12 статті 3 (звільнення від податку на додану вартість під час продажу книг вітчизняного виробництва). Зазначені пільги не були реалізовані, оскільки закон не мав прямої дії, що стримувало розвиток галузі.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ*Продовження табл. 1*

Указ Президента України №816/98 від 23 липня 1998 р. «Про деякі питання державної підтримки книговидавничої справи», втратив чинність	Було реалізовано спробу підвищення суспільного статусу суб'єктів видавничої справи, зменшення комунальних платежів для книжкових магазинів та зниження орендної плати тощо, але дані спроби не дали результатів.
Указ Президента України №1217/2000 від 9 листопада 2000 р. «Про додаткові заходи щодо державної підтримки національного книговидання і книгорозповсюдження», чинний	За допомогою указу було збережено від руйнації і виселення групи книжкових магазинів на всій території України, але він не вніс істотних змін у механізм державного регулювання поліграфічної галузі.
Закон Верховної Ради України №2438-III від 24 травня 2001 р. «Про внесення змін до деяких податкових законів України», чинний	На півтора року було введено пільги щодо звільнення від податку на прибуток під час здійснення операцій з продажу книжкової продукції вітчизняного виробника кінцевому споживачеві, а також пільги щодо сплати ввізного мита тощо. На пільгових умовах у країну ввозились зазвичай ресурси для поліграфічного виробництва, що не стосувалися книговидання. З іншого боку, дані заходи сприяли розвитку ВПГ.
Закон Верховної Ради України №601-IV від 6 березня 2003 р. «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні», чинний	Передбачав зняття до 1 січня 2009 р. надлишкової фіскальної опіки стосовно видавництв, поширення податкових пільг на книжкову торгівлю, не сплачувалося мито на певні коди імпортованих матеріалів і обладнання тощо. Даний закон було підкріплено певними заходами центральних і регіональних органів виконавчої влади.
Закон Верховної Ради України №1300-15 від 20 листопада 2003 р. «Про внесення змін до деяких законів щодо державної підтримки книговидавничої справи в Україні», чинний	До 1 січня 2009 р. звільняється від оподаткування прибуток видавництв, видавничих організацій та підприємств поліграфії, отриманий від видавничої діяльності, діяльності з виготовлення та розповсюдження книжкової продукції, виготовленої в Україні, крім видань рекламного та еротичного характеру. Дію зазначених пільг подовжено до 1 січня 2015 р., при цьому не передбачено пільг з податку на додану вартість і податку на прибуток для розповсюджувальних організацій.
Указ Президента України №243/2006 від 21 березня 2006 р. «Про деякі заходи з розвитку книговидавничої справи в Україні», чинний	Утворено комісію з питань сприяння розвитку книговидавництва та книгорозповсюдження. Рекомендовано органам місцевого самоврядування всебічно сприяти діяльності книговидання та мереж книгорозповсюдження.

З таблиці видно, що лише деякі законодавчі документи стосуються ресурсного забезпечення галузі. Відсутність підзаконних актів, які б упорядковували договірно-правові відносини між учасниками ринкових відносин, та відсутність забезпеченості нормативно-технічною документацією, що відповідає вимогам міжнародних стандартів, є проблемою для національної ВПГ.

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Законодавча база України передбачає надання пільг для випуску книжкової продукції, а не поліграфічної взагалі. Це поліпшує функціонування видавництва і книжкових фабрик, але не вирішує проблем виробництва газетної, журнальної, образотворчо-етикетної, бланкової продукції тощо.

Дієвим механізмом державного регулювання забезпечення матеріально-технічними ресурсами ВПГ є мито. Від сплати мита звільнено понад 20 товарних груп і товарних позицій: папір, картон, фарби і барвники, друкарська техніка, витратні матеріали до неї тощо. Дані заходи сприяють зниженню цін на імпортовані матеріали й устаткування, що підвищує конкурентоспроможність продукції ВПГ та знижує її собівартість. Важливості набуває пільга з податку на додану вартість, згідно з якою звільняються від «ввізного» податку на додану вартість товари, що ввозяться на територію України в безмитному порядку. Дана пільга спрямована на стимулювання розвитку видавничої продукції.

Задля підвищення конкурентоспроможності ВПГ України необхідно впроваджувати спеціальні механізми кредитування видавничих проектів за зниженою обліковою ставкою. Важливим фінансовим регулятором залишається фінансова допомога з боку органів державного управління і влади у вигляді дотацій, субсидій та субвенцій. В Україні здійснюються державні асигнування на випуск соціально-значущої продукції, а також повністю фінансується випуск книжкової продукції за державним замовленням.

Галузеві й територіальні інтереси не ідентичні, оскільки відбивають різну специфіку потреб. Поєднання галузевих і територіальних інтересів має забезпечити взаємоузгодження намагань (намірів) галузей до збільшення виробництва та зниження витрат ресурсів на одиницю продукції (послуг) з інтересами регіону щодо найповнішого використання ресурсного потенціалу, оздоровлення природного середовища і задоволення потреб населення. Усі виробники, незважаючи на відмінності в локальних інтересах, зацікавлені в макроекономічній стабільності й національній безпеці. Отже, їхні інтереси збігаються зі стратегічними орієнтирами держави.

Адміністративні методи державного регулювання ВПГ застосовуються в разі неефективності ринкового механізму та економічних засобів впливу [9]. Інструментарієм адміністративного регулювання є ліцензування, квотування, введення певних санкцій стосовно суб'єктів ринку, що не виконують установлених правил діяльності, застосування норм та стандартів, надання державних замовлень підприємствам, які повністю або частково перебувають у державній власності, регулювання за допомогою цін, метою якого є запобігання руйнації економіки.

За допомогою морально-етичних (пропагандистських) методів державного регулювання ВПГ відбувається формування і подальша підтримка переконань підприємців та працівників, їх духовних цінностей, моральних позицій та позитивних психологічних настанов щодо діяльності держави [9]. У даному випадку держава має на меті зорієнтувати суб'єктів господарювання на цілі та пріоритетні напрями розвитку національної економіки. Сприятливе регуляторне середовище стимулюватиме підвищення продуктивності та залучення інвестицій [12].

Висновки. Функція регулювання підтримує нормальний процес протікання виробничо-господарської діяльності відповідно до встановленого сценарію та регламенту, ліквідує можливі відхилення шляхом залучення нових ресурсів або коригування запланованих параметрів і термінів їх досягнення. Державне регулювання передбачає використання ряду методів з метою створення або забезпечення умов господарської діяльності відповідно

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

до національної економічної політики. Дані методи використовуються в процесі державного регулювання ВПГ.

Регулювання ресурсного забезпечення галузі повинно здійснюватися на трьох рівнях, а саме: мікро- мезо- та макрорівні.

Результати дослідження методів державного регулювання ВПГ у цілому дають можливість подальшого дослідження впливу держави на формування ефективного ресурсного забезпечення ВПГ.

Література

1. Михайловська О. В. Макроекономічне регулювання ресурсного забезпечення видавничо-поліграфічної галузі / О. В. Михайловська // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – 2011. - Вип. 2(117). – С. 138–144.
2. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; пер. с англ. - М. : Дело, 1992. – 702 с.
3. Стадник В. В. Менеджмент: навчальний посібник / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – К. : Академвидав, 2003. – 464 с.
4. Кузьмін О. Є. Основы менеджмента / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К. : Академвидав, 2003. – 416 с.
5. Мартыненко Н. М. Основы менеджмента / Н. М. Мартыненко. – К. : Изд-во «Каравелла», 2003. – 496 с.
6. Хміль Ф. І. Основы менеджмента. Вид. 2–ге. випр., доп. / Ф. І. Хміль – К. : Академвидав, 2007. – 576 с.
7. Круш П. В. Національна економіка: підручник / П. В. Круш, С. О. Тульчинська та ін.; за ред. проф., к.е.н. П. В. Круша. – [2-е вид.]. – К.: Каравела, 2008. – 428 с.
8. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навчальний посібник / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К.: Знання-Прес, 2000. – 209 с.
9. Чистов С. М. Державне регулювання економіки / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко. – К.: КНЕУ, 2008. – 440 с.
10. Швайка Л. А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі: підруч. / Л. А. Швайка, А. М. Штангрет. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2008. – 480 с.
11. Міжнародний фонд «Відродження». Річний звіт 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irf.ua/files/ukr/AnnualRep_UKR_11_06_1.pdf
12. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес. Консультативна програма з інвестиційного клімату, регіон Європа та Центральна Азія / Міжнародна фінансова корпорація. - К.: Міжнародна фінансова корпорація, 2009. - 225 с.

Надійшла 14.12.2011 р.